

Šindelář, Bedřich

**Die Sansculotten von Paris : Dokumente zur Geschichte der
Volksbewegung 1793 bis 1794**

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1958, vol. 7, iss. C5, pp. 159-160

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102831>

Access Date: 01. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University
provides access to digitized documents strictly for personal use, unless
otherwise specified.

Die Schreiber u. Diktatoren des Bergerklosters zu Altenburg (Thür.) im 13. Jhdt. Eine Hilfswissenschaftliche Untersuchung vorzüglich im Hinblick auf die Echtheitsfragen. Patze o ní často mluví, častěji s jejími výsledky také polemizuje. Práci samu, která je psána jen na stroji, jsem neměl k dispozici.

⁹ Str. 73* a n.

¹⁰ Str. 114* a n.

¹¹ Patze se tu také zmiňuje o tom, že purkrabí altenburští nedisponovali svou kanceláří, i to výborně souhlasí s výsledky práce dále citované, konkrétně v tom případě s výsledky té její části, kterou zpracovala S. Dušková.

¹² Česká listina doby Přemyslovské, Sborník archivních prací VI, 1, 2.

¹³ Srov. ČSCH 1957, str. 301 a n. a mou stať tamže, str. 539 a n.

¹⁴ Odkazují tu zejména na str. 97*, pozn. 3.

¹⁵ Viz na str. 16*. Výrok je velmi zajímavý a stojí za to bedlivě přečísti vše, co Patze tu praví v odstavci „Das Ergebnis... genommen hat“.

¹⁶ Str. 59* a pozn.

¹⁷ Str. 62* a čís. 431.

¹⁸ Čís. 115—116.

¹⁹ Na př. čís. 327.

Die Sansculotten von Paris. Dokumente zur Geschichte der Volksbewegung 1793 bis 1794. Herausgegeben von Walter Markov und Albert Soboul, mit einem Vorwort von Georges Lefebvre. Berlin, Akademie-Verlag 1957, LXXIV + 532 str.

O událostech jakobínské diktatury ve Francii byla již napsána úctyhodná řada prací. Jejich souhrnné zhodnocení a odkaz a nejzávažnější z nich v poslední době najdeme na př. v předmluvě spoluvydavatele přítomného díla W. Markova k nedávno vydanému sborníku článků pod názvem Jakobiner und Sansculotten (srov. k tomu zprávu v SPFFBU 1957, č. 4, str. 166—168). Ačkoliv existuje dosti mnoho publikací věnovaných zmíněné problematice a třebaže v dosavadních pracích a edicích materiálu najdeme nemálo zmínek o sansculottském hnutí, tu přece jen se setkáme zcela výjimečně s takovými prameny, které by byly přímo sansculottské provenience a zachycovaly přímé výroky a projevy sansculottů. Jejich hnutí připadla, jak známo, významná úloha právě v období jakobínské diktatury. Dosavadní stav našich vědomostí o sansculottech není pouze dán oním jinak dobře známým přezíravým postojem valné části buržoasních historiků k hnutí lidových mas, nýbrž je způsoben i velkými mezerami v dochovaném archivním materiálu, jehož valná část propadla po pádu jakobínské diktatury zkáze, zejména pak za pařížských požárů v r. 1871, jež propukly v souvislosti s hrdinným bojem komunardů. Není proto divu, že za takových okolností nebylo až do nedávna ani chuti ani odvahy přikročit k edici dokumentů věnovaných speciálně sansculottskému hnutí za francouzské buržoasní revoluce z konce 18. století.

Je proto velkou zásluhou W. Markova z Lipska a A. Soboula z Paříže, že touto svou edicí, obsahující vesměs nové a neznámé dokumenty, otevírají velmi vítané širší badatelské veřejnosti cestu k zevrubnějšímu a hlubšímu poznání hnutí pařížského lidu v období vrcholného vzepětí revoluce. Je velmi pravděpodobné, že uvedená edice vědčí v nemalé míře za svůj vznik úsilí A. Soboula, který před časem shromažďoval velmi intenzivně materiál ke své — jak se zdá — dosud nejvýznamnější a nejzávažnější knize vyšlé nedávno v Paříži v r. 1957 pod názvem Les sans-culottes parisiens. Tímto zjištěním však nemíni autor přítomné zprávy ani v nejmenším bagatelisovat váhu účasti W. Markova na této edici. Zásluhy poslední jmenovaného jdou nesporně i za stránky zmíněné publikace a jsou zhruba dány tím, že kniha vyšla v Berlíně a nikoli v Paříži; tato skutečnost je jistě příznačná a ve vztahu k výše naznačenému napovídá sama o sobě jistě dost.

Vzhledem k tomu, že edice vyšla v Berlíně (péči činitelů z NDR), zvolili editoři v publikaci dvojjazyčnou formu. Ta se v ní projevuje především v tom, že veškeré dokumenty jsou otištěny nejen v řeči originálu, nýbrž zároveň i v německém překladě, a to tak, že francouzský text je zpravidla na levé a německý na pravé straně knihy. Z dvojjazyčnosti publikace vyvstala ovšem vydavatelům řada potíží, které vyřešili tak, že na př. Lefebvrouv předmluvu uveřejnili francouzsky, kdežto úvod Markovův opět německy; vysvětlivky pod čarou jsou vesměs německé, naproti tomu citáty z materiálu tam uvedené jsou zásadně francouzské; konečně rejstřík jmen osob je pořízen celkem správně jen k francouzskému textu.

Po stručné, avšak velmi luhné předmluvě Lefebvrově je edici předeslán zdařilý obsažnější úvod W. Markova, psaný velmi instruktivně a s přehledem. Následuje seznam archiv-

niho materiálu, pak soupis a zároveň mapka pařížských sekcí, dále postupně očíslovaný dvojjazyčný seznam stručných regist dokumentů v edici otištěných spolu s provenienčními údaji. Přitom německá verze regist je ve srovnání s francouzskou bohatější o navíc připojené poznámky, které alespoň zčásti pomáhají nahradit věcný rejstřík, jež v publikaci postrádáme. Poté následuje vlastní edice. Z celkového počtu asi 300 dokumentů, jež měli vydavatelé k dispozici, použili jich v edici celkem 119. Publikovali je v podobě 112 kusů, když totiž sedm z nich spojili s takovými dokumenty, s nimiž evidentně tvořily jeden celek. Značnou část zbylých dokladů zpracovali a použili editoři v poznámkách knihy. Chronologicky seřazené dokumenty jsou pak rozděleny do šesti kapitol. Jejich rozdělení se nedrží vždy přísně běžných periodisačních měřítek, užívajících při dělení revolučního vývoje na etapy. Vydavatelé tu vyšli spíše z pracovní hypotézy, podle které se každá z oněch šesti etap vyznačovala v sansculottském hnutí soustředěním se na některý centrální problém tvořící „zvláštní gravitační centrum“ té které vývojové etapy.

Tak první kapitola přináší celkem 13 dokumentů věnovaných boji pařížských sekcí proti girondistům v době od dubna do května 1793. Mezi nimi najdeme na př. lidovou definici sansculotta nebo vysvětlení, koho třeba vidět pod označením umírněného, feuillant, aristokrata atp. — Druhá kapitola je věnována rozvoji pařížského lidového hnutí od června do září 1793, kdy bylo třeba podepřít revoluční vládu nejen proti reakčním silám uvnitř Francie, nýbrž zejména i navenek, proti vojenskému nástupu evropské reakce (dokumenty č. 14—35). — Třetí kapitola je zasvěcena činnosti pařížských sekcí od září 1793 do února 1794 (č. 36—64), zejména pokud se týče jejich vztahu k revoluční vládě. — Čtvrtá kapitola přináší dokumenty o krizi v řadách sansculottského hnutí v době od února do dubna 1794 (č. 65—86); ty pak v lecčems pomáhají osvětlit poněkud blíže problém hébertismu, který není doposud v plné šíři a hloubce objasněn. — Pátá kapitola uvádí neobyčejně cenné doklady o obratu ve vztahu revoluční vlády k pařížským sekcím od dubna do července 1794 (č. 87—101). Mezi nimi patrně nejvíce zaujmou poslední dopisy sansculottů odsouzených k smrti (č. 77—80), ze kterých přesto ještě vane horoucí láska k vlasti a k revoluci, jaké je schopen jen skutečný revolucionář. Tak na př. odsouzený drobný funkcionář Ducroquet, přesvědčený o své nevině, píše ve svém posledním listě, že měl „přilíší mnoho starostí o štěstí své vlasti“ a že si přál „vidět všechny občany šťastnými“ (č. 77). Citovaný dopis připomíná alespoň zřetelně překrásný a dojemný list, který o několik let později napsal svým drahým před popravou nezapomenutelný G. Babeuf. — Konečně v šesté kapitole edice jsou obsaženy materiále o persekuci sansculottů po thermidorském převratu v období 1794—1795 (č. 102—112).

Je třeba zdůraznit, že máme před sebou výběr dokumentů, a to dosud vesměs neznámých a nepublikovaných. Protože však jde o výběr a ježto vydavatelé nechťeli zcela vědomě otisknout znova takové dokumenty, které již někde jinde byly publikovány, nelze přitomnou edici považovat za vyčerpávající soubor ke zvolené tematice a není tudíž pramennou čítankou k sansculottskému hnutí jako celku; proto bychom v ní hledali marně řadu významných dokumentů o revolučních činech sansculottů v tomto období, ježto již jsou známy z dřívějšíka. Proto tato nová publikace nemůže dát zájemcům odpověď na všechny otázky, které se v dotyčném období vyskytly. Nicméně však má zásadní význam pro hlubší objasnění otázky vztahů mezi revoluční vládou a sansculottskými lidovými masami. Pracovníci v dějinách dělnického hnutí, které by zajímal význam a úloha dělnictva v řadách sansculottů, najdou však v edici k této otázce pouze nevelké a hodně zlomkovité informace. Nutno připomenout, že na této okolnosti nemají vinu vydavatelé, nýbrž málo utěšený stav velmi sporadicky dochovaných příslušných dokladů. Positivní výsledek edice pro jiné otázky je bezesporu velmi významný. Mám však za to, že bohatství nově objeveného materiálu by zainteresovaným uživatelům edice pomohl jistě daleko lépe ukázat věcný rejstřík, který chybí. Mohl být podobně jako rejstřík osob zaměřen jen k francouzskému textu, podle něhož případně zájemci se mohli docela dobře orientovat i v německém překladu. Podobně by byli editoři usnadnili užívání knihy, kdyby u každého otiskovaného kusu uvedli v záhlaví zároveň i datum jeho vzniku, jak je tomu u podobných edic zvykem jinde. Ačkoli kniha byla vcelku pečlivě korigována, přesto v ní tu a tam najdeme přehlédnutí, jež v ojedinělých případech činí i text nesrozumitelným; to platí zejména o francouzské předmluvě Lefebvrové.

Závěrem třeba zdůraznit, že celkový dojem z nové publikace je velmi příznivý. Její vydavatelé zaslouhují plného uznání. Vždyť jejich edice pramenů k dějinám pařížských sansculottů je zásadního významu, přináší vesměs nový a neznámý materiál přispívající velmi výrazně k objasnění úlohy pařížského lidu v době trvání jakobínské diktatury.